

RAQİM

ALİ MİLÂNİ

Hind üslûbunun parlak simâsı olan Herat veziri ve Horasan valisi Râqim, aynı zamanda bir sanat hâmisidir. Şawkat-i Buxâri onu bir üstat telâkki etmiş¹, kendisi, Azimâ, Muqimâ ve Karimâ'yı yetiştirmiş ve onlara hocalık yapmıştır². Bütün bunlara rağmen, şimdiye kadar ne lâyıkiyle tanınmış, ne de dünyada iki nüshası bulunan divanının ilmi bir tetkik ve neşri yapılmıştır. Şairin hayatı hakkında pek az bilgiye rastlanmakta ve bunlar da Naşrâbâdi *Tadkira*'sine dayanmaktadır³. O hâlde bu makalemizde, kısa da olsa, şairin kendi divanında bulunan tarih maddeleri ile temas ettiği tarihî ve siyasî olayların ışığı altında, hayatının karanlık kısımlarının aydınlatılmasına çalışacağız.

Kaynaklara göre⁴ şairin adı Muḥammad ve lekabı Mirza Sa'eddin veya iki kaynağa göre, Sa'idaddin'dir; fakat Şawkat onu Sa'daddin adıyla övmektedir⁵. O halde asıl lekabı Mirza Sa'daddin olmalıdır. Şairin mahlasına gelince, bütün kaynaklar ve şairin divanındaki bütün şiiirlerde Râqim'dir. Fakat Şawkat, şairi resmi makamı dolayısıyla, Aşaf lakabıyla över⁶. Bu mahlasa tezkireler, doğum yeri Meşhed'e nisbetle Maşhadi'yi eklemişlerdir. Zira ondan başka dört Râqim vardır; Raqim-i Buxârâ'i, Râqim-i Kirmâni ve Râqim-i Lankhû'i. Babası

¹ Bk. A. Milânî, *Şawkat-i Buxâri*, İstanbul, 1962, s. 41.

² Bk. *Diwan*

³ Naşrâbâdi, s. 85.

⁴ Naşrâbâdi, aynı yer; *Sarw-i âzâd*, s. 110-20. *Xizâna-i 'Âmira*, s. 288-44; *Şam'-i ancuman*, s. 167; *Natâ'ic al-afkâr*, s. 178; *Oudh Cat.*, s. 140; *Riya'î aş-şu'arâ'*, s. 166-91; *Şuhuf-i İbrâhîm*, s. 249; *Macma' al-nafâ'is*; *Maxzan al-ğara'ib*, s. 290.

⁵ چرخ نامت نهادہ سعدالدین   تا کہ دیت بسعد مقرون باد
یعنی آمیرزا سعدالدین کہ ہمتش   دامان خاک بر گہر آبدار کرد

⁶ *Diwân-i Şawkat*, s. 6.

X^wāca¹ Ğiyāt'tır. Bir kaynak² hariç diğerleri bunu teyit eder. Bu kaynağa göre, babasının adı X^wāca 'Īnāyat'tır. Fakat 'Īnāyat Ğiyāt'ın tahrif edilmiş bir şekli olabilir.

انکه چون معنی از او تا سرفرازی یاقتم کرد کوتاهی قبای لفظ بر بالای من
ساقی انصاف او گاهی که خواهد می خورم افشرد مضمون رنگین تا دهد صهبای من
نکته سنجانی که من در بزم آصف دیده‌ام خشت خم را تخته مشق فلاطون کرده‌اند

Şairin doğum tarihi hakkında hiç bir kaynakta bilgi yoktur. Fakat *Dīwan*'ındaki (Topkapı Sarayı nüs., var. 330^b) şu beyitlerde 1096 hicrî tarihi geçmektedir.

بی تامل خامه راقم یکی را زد قلم « گنبد گردون اساس آینه گیتی نما »
دیگری را کرد روشن بی چراغ جستجو « عالم آرا افتابی گنبد معجز بنا »

۱۹۰۶ هجری

Başka bir kasidesinden anlaşıldığına göre, Şah Süleyman (1077 - 1105 h.) Horasan'da vukua gelen zelzele (1096 h.) dolayısıyla bu şehre gelmiş ve 8. imamın zelzelede büyük bir hasara uğrayan türbesi ile birçok âbidelerin tâmiri için emir vermiştir. İşte bu yılda Râqim, padişaha takdim edilen iki kasidesinde ve ayrıca bu zelzele hakkında yazdığı şu beyitle başlayan şiirinde şöyle söyler :

ملك خراسان که داشت بر کف خاکش ز فیض جنوه حسن ازل از نظر یاک بین

Bu tâmiratın bitmesi dolayısıyla Râqim kasidelerinin sonuna şu tarihleri koymuştur. (*Dīwān-ı Râqim*, var. 33 b).

شد جو فرمان شاه کار عمارت تمام رونق فردوس بافت روضه دین مبین
شاهد تاریخ را خامه خبر میگرفت گاه ز فکر و خیال که ز شهر و سنین
راقم الهام فیض مرده دسان گشت و گفت « نوشته باردگر کعبه اسلام و دین »

O hâlde, bu tarih maddelerine göre 1096 h. de binaların tâmiratı tamamlanmış ve muhtemelen Râqim'in bu şiirleri de sekizinci imamın

¹ Bk. Xayyâmpur, *Farhang-i saxanwarân*, Râqim maddesinde,

² Bk. Rieu, *Supplement*, s. 309. nr. 332,

türbesinde yazılmıştır. Bu tarihlerin ışığı altında evvelâ kesin olarak söyleyebiliriz ki, şair bu yıla kadar yaşamış ve bu yılda şu şiirlerinden :

تن مرا بدو خلعت شرافت افزودی   کنز آنت منصب اول علاوة ثانی
به ملک و مال مرا مطلق العنان کردی   کنز آن نظام پذیرد امور دیوانی

anlaşıldığına göre, Horasan valiliğine seçilmiş ve aynı kasidedeki şu beyte göre;

رسید عمر به هفتاد تا یکی دیگر   مرا فرب دهد هستء هیولائی

şair bu sırada muhtemelen yetmiş yaşında olmalıdır. Buna göre 1020-25 h. arasında doğması gerekir. Kendisi zengin bir âileye mensup olduğundan, Hint üslûbunun diğer şairlerinden daha iyimserdir.

Rāqim küçük yaşlarında, babası ticaret yaptığından, Afganistan yolu ile, Hindistan'a gitmiştir¹. Bilindiği gibi, bu sırada Timurî sülâlesinin Hindistan'da meydana getirdiği büyük emniyet ve dolayısıyla geniş ticâret sahaları, İran'dan akın halinde gerek tüccar ve gerek sanat erbabının buraya gitmelerini sağlamıştır. İşte Rāqim, bu cereyan içinde, Hindistan'a babasıyla beraber gitmiş ve burada geniş bir edebî hava içinde ruhundaki edebî dehayı geliştirmeye başlamıştır². Bazı kaynaklar onun Şah Cihan'ın (1007-1030 = 1627-1658) sarayına intisap ettiğini söylerlerse de³ bu mümkün değildir. Rāqim onun zamanında, küçükken oraya gitmiş olabilir. Zira Şah Cihan'ın ölümünde 5-6 yaşlarında olmalıdır. Rāqim şiirlerinde Hindistan'dan bahsetmemiştir. Fakat gurbetten bahsetmekte ve gurbeti övmektedir⁴. Yine bazı kaynaklardan⁵ anlaşıldığına göre, şair Hindistan'da İslâm Xân'a intisap etmiş ve onun himayesinde yaşamıştır. İslâm Xân Meşhed'lidir ve tabii bir hemşehrisi olan Rāqim'i da memnuniyetle kabûl etmiştir. Bilindiği gibi, İslâm Xân birçok şairleri himayesine almış ve bundan en fazla faydalanan şair de Salim-i Tahrâni olmuştur (ölümü: 1057 h.)⁶. Salim İslâm

¹ Naşrâbadi ve ondan naklen diğer kaynaklar.

² Aynı yer.

³ Rieu, s. 209.

⁴ ر سرهر شاخ چندین آشیان دارم هنوز (s. 257)   با وجود اسکة دیدم راحت ترک وطن
صیقل آینه دلها ز خاک غربت است (s. 135)   سبزه رنگ کدورت دیده از خاک وطن

⁵ Rieu, *Suppl.* s. 209.

⁶ Şam^c-i ancaman, s. 201; Naşrâbadi, s. 207.

Xân'a kasideler yazmış ve onu büyük bir saygı ile anmıştır¹. Fakat Râqim'in divanında İslâm Xân'a ait hiçbir madhiyeye rastlamıyoruz. Bununla beraber onun Salim gibi büyük şairlerden talim görmüş olması muhtemeldir. Şairimiz zengin bir âileden olduğu için, medhiye yazmaktan ve şairliği meslek edinmekten kaçınmış ve belki İslâm Xân'ın da ölüm yılı olan² 1057 h. yılından sonra, İsfahan'a dönmüş ve hayatının ikinci kısmını burada geçirmiştir.

Râqim herhalde Şah Abbas II. 1052-1077 devrinde İsfahan'da bulunmuştur³. Râqim'in Muhammad Beg-i İtimâdaddawla'nın⁴ tavsiyesi ile Herat vezirliğine getirildiğine dair Naşrâbâdî'nin kaydı doğru olamaz, zira Şah Sulaymân 1105'e kadar saltanat sürmüş ve zaten onun zamanında Muhammad Beg başvezirlikten ayrılmıştır. Naşrâbâdî'nin hatası şundan ileri gelmektedir: Râqim, vezir olduktan sonra (Herat vezirliği 1064-1088 h.), bu sırada Horasan'da Şafi-qulî Xân vâli idi. Şairin divanındaki şiirlerinden anlaşıldığına göre, Râqim 1088 h. 'de Herat vezirliğinden ayrılmış ve 1096 hicrîde tekrar Şah Sulaymân'ın Horasan'ı ziyareti esnasında valiliğe getirilmiştir ve ikinci defa Şah Sulaymân tarafından vezirliğe getirilmesi bu yanlışlığa yol açmış ve böylece o, Şah Sulaymân'ın vezirlerinden sayılmıştı. Halbuki Râqim, gösterdiğimiz gibi, Şah 'Abbâs II. zamanında Herat veziri olmuştur.

Muhtemelen hayatının sonuna kadar vezir kaldı. Râqim'in ölümüne dair elimizde hiçbir kayıt yoktur. Mezarı muhtemelen Horasan'da, 8. İmamın türbesi civarında, bulunmaktadır. Çünkü şairin şiirlerinde böyle bir arzu ifade edilmiştir.

Râqim, şiir dehası sayesinde vezirlik kazanmış ve vezirlik sahası olan Horasan'da bir edebî mektep kurmuştur. Burada kendi şiir dehasını geliştirmiş olduğu gibi, maddî ve mânevî himâyesinde büyük şairler yetiştirmiştir. Râqim yalnız şairleri para ile korumuyor, aynı zamanda bu mektebin hocalığını da yapıyordu. Nitekim Şawkat şiirlerinde, önce de işâret ettiğimiz gibi, buna işaret etmektedir.

Üslûbuna gelince, şair Hint üslûbuna mensup şairler gibi, Horasan mektebinin özelliği olan kaside şeklini ikinci plâna bırakmış ve 6

¹ *Diwan-i Salim* (Bayezit kütüp. nr. 5688), s. 109.

² *Şami ancuman*, s. 201; Naşrâbâdî, s. 227.

³ Naşrâbâdî, s. 35.

⁴ Bu vezir, 1064 h.'de Şah 'Abbâs II. Astarâbâd'da bulunurken, Halife Sultan'ın ölümünden sonra, başvezirliğe getirilmiş ve 1071 h.'de bu görevden ayrılmıştır, bk. *Tarîx-i Moğul tâ Afşar*, s. 380.

kasidesi hariç, methiye yazmaktan kaçınmıştır. Her ne kadar Şah Sulaymān'a methiye yazmak zorunda kalmış ise de, iki kasideden fazla yazmamıştır¹. Diğer 4 kasidesi dinî kasidelerdir. Bu kasidelerin özelliği, tamamen Şawkat, Salim de olduğu gibi Hint üslûbunun kaside şekline uymaktadır. Kasideler, bir tegazzülle başlar, fakat bu tegazzülde Horasan üslûbunun kasideleri gibi bir bahar manzarasının tasviri ve yahut Farruxi'de olduğu gibi şairin aşk maceraları anlatılmaz. Belki tamamen şairin iç âlemini izah eder. Rāqim şu kasidesinde doğrudan doğruya tegazzül yapmadan methiyeye geçer:

این استان کست که عقل ادب شناس   تواندش بسجده دهد جنبه قیاس

Bu kaside 'Alî için kaleme alınmış olup, Nəcəf'te türbesinin bir tarafına yazılmıştır. Rāqim'in diğer kasideleri, Şawkat'te olduğu gibi, tevhit ve na'ttir. Kasidenin dua kısmı, Hint üslûbundaki dualar gibi, Horasan mektebindekinden ayrı bir manzara arzeder. Dualar ikişer beyit olarak yazılmıştır, birisinde memduhun düşmanlarına beddua ve ikincisinde memduha dua vardır. Şu iki misâl bu benzeyişi tam mânâsiyle ortaya çıkarır:

Şawkat (*Diwan*, s. 33):

باغ مخالفان ترا تا خزان مرگ   ریزد زهم بباد حوادث گل بقا
بزم موافقان را تا بصبح چشم   بادا چراغ مردمک دیده ها

Rāqim:

مخالفان بواز تشنگی چنان باشند   که پرکنند گلو را ز تیغ اشبار
موافقان را ره به چشمه معنی   که قطره قطره آنست اشک چشم بهار

Rāqim'in kasideleri Hint üslûbunun özelliklerine uyar. Kafiye bakımından müreddeftir. Aynı zamanda kafiye tekrarlanır ve bâzan matla² tecdit edilir. Rāqim'in hiç mesnevisi, yoktur. Gazele gelince, her ne kadar Hint üslûbunun esas ayrılık noktasını teşkil eden ince mazmunların ifadesi yalnız bir tek beyit veya kıta şeklinde ifade edilmiş ise de, Rāqim'in, Şawkat, Salim ve Şa'ib gibi tek beyit hâlinde şiiri yoktur. Rāqim, meselâ Şa'ib gibi gazellerini bir tek şâh-beyte fedâ etmez. Bu bakımdan gazelleri özel bir mahiyet taşır ve Hint üslûbundan uzaklaşarak Hâfiz'in gazel üslûbuna yaklaşır.

Gazellerinde beyitler her ne kadar mânâ bakımından birbirleriyle ba-

¹ *Diwan*, s. 21 - 23

ğımsız kalmış gibi görünürse de bütün gazel beyitlerini bağlayan ince bir bağ mevcuttur. Gazelerde Râqim çok redif kullanmıştır. Öyle ki, divanında bir tek redifsiz gazel yoktur. Kafiyeler, kasideler gibi, tekrarlanır. Fakat redifler o kadar mütecanis seçilmiştir ki, kendisini hissettirmeden şiire tekrar kuvvetini bahşeder. Râqim, Şawkat, Salim ve Şâ'ib'den daha güç redifler seçmiş ve büyük bir muvaffakiyetle bu redifleri gazellerine intibak ettirmiştir. Meselâ şām redifinde yedi gazel, galat redifinde üç, harf'te dört, xat, hazz, fayd, hirs, riyad, abāt ve kâğad rediflerinde çok mütecanis birer gazel yazmıştır. Gazellerin beyit sayısı, Hint üslûbunda olduğu gibi, bâzen 13 beyti aşar ve 18-19 beyte kadar çıkar. Gazellerin muhtevası ise yalnız bir mazmun yaratmaktan ziyade, şairin iç âleminin ifadesini hedef tutar. Fakat bu demek değildir ki, Hint üslûbunun temel özelliğini teşkil eden garip, ince, renkli mazmunlar yaratılmamıştır. Ancak bu mazmunları meydana getiren kinayeler, istiareler ve teşbihler Şawkat'te olduğu kadar hayal mahsûlü olmaktan ziyâde, hakikatleri birbirine bağlamaktadır. Râqim'ı Şawkat'ten ayıran başlıca özelliklerden biri budur. Sebebi şudur: Şawkat'ın birçok şiirlerinden ve kaynaklardan anlaşıldığına göre, Râqim'in meclisinde toplanmış olan şairler Şawkat, Azimâ, Na'imâ, Muqimâ v. b., onun yazdığı bir gazeli okuduktan sonra, daha ince ve daha güç mazmunlar yaratmağa çalışıyorlardı. Böylece mazmunlar daha garip, ince ve renkli olmuştur. Tabiî bu mübalâgalı hayallere dalış Şawkat'ın şiirlerinin anlaşılmasını güçleştirmiştir. Râqim'in şiirleri ise, daha açık bir şekilde ifade edilmiştir. Kendi ifadesi ile, «ma'nâ-yi rûşan»'i seçmiş, halbuki Şawkat «ma'nâ-yi piçida»'yi tercih etmiştir. Divanındaki şu şiirler bu sahada şairin üslûbunu açıkça göstermektedir:

کلام روشنم ایمن ز موج تعقید است   کسی ندیده ز آینه چین پیشانی
سزد اگر سختم شمع انجمن گردد   مرکبست ز بس از حروف نورانی
قلب نیست سزاوار حسن معی را   تزئید آینه را جز لباس عربانی

Râqim'ı üslûp bakımından Şawkat'ten ayıran ikinci nokta, bu iki şairin dünya görüşüdür. Râqim Şawkat gibi inzivaya çekilen, dünyayı terkeden ve hayata göz yaşları arasından bakan bir münzevî değildir, altın ve mücevher içinde hayat süren bir vezirdir. Tabiîdir ki, bu iki dünyaya bakış şairin teşbih, kinaye ve istişârelerine tesir etmiş ve neticede Hint üslûbuna ayrı bir özellik kazandırmıştır. Hint üslûbu yalnız geniş bir hayal içinde sūfînin ıztıraplarının ifadesiyle yetinmez,

belki minyatür gibi ince mazmunlarıyla hayatın müsbet ve iyi taraflarını canlandırmağa çalışır.

* * *

Râqim'in *Dîwan*'ının nüshaları, bütün önemine rağmen, eskiden beri o kadar az bulunmaktaydı ki, tezkere yazarlar bile onun divanından şiir seçmede güçlük çekiyorlardı. Nitekim Ârzü şöyle der: «Bir zamanlar Râqim'in divanını çok aradım, bütün Hindistan'da bu divanda bir nüsha bulunduğunu duydum. Fakat onu ele geçirmek istediğim zaman belli oldu ki, bu tek nüsha merhum Sebyet Han'ın elindeymiş, 25 sene önce Mîr Muḥammad Afzal-i Sabit bu nüshayı emaneten almış ve onun evinden de bir hırsız çalmış. Böylece Râqim'in divanının hiç bir nüshasını bulamadım». Ayrıca *Xizāna-i 'Āmira*'nın yazarı şöyle demektedir: «Râqim'in divanını şehit Nâsır Cang'ın evinde görmüştüm. Ondan bir kaç beyit seçmeği arzu ettim, fakat bu sırada Cang şehit oldu ve kütüphanesi dağıldı. Bir müddet sonra Râqim'in büyük bir divanını ele geçirdim. Bu divanın çoğunluğunu gazeller teşkil etmekte idi ve bir kaç rubâi ve kıt'ası da vardı». Râqim'in divanının nüshaları eskiden nâdir olduğu gibi şimdi de nâdirdir. Araştırmalarım rağmen ikisi tam ve biri de seçmelerden ibaret olan yalnız üç nüshaya rastladım. Bunun sebebi şairin vezirliği dolayısıyla şairliği kendisine meslek edinmemiş olmasıdır. Nitekim kendisi divanında buna işaret etmekte ve şiirlerini yalnız Şâh Sulaymân'a Horasan'da takdim ve ithaf etmek için topladığını söylemektedir.

Râqim *Dîwân*'ının tespit edilen nüshaları şunlardır :

1. **Topkapı Sarayı Kütüphanesi, Hazine kısmı nr. 865.** Vişne çürüğü renkli, çiçekli, şemseli, miklepli, şîrâzeli meşin bir cild içinde, 374 varaktır. 30 × 17 cm. eb'adında olup, her sahifesinde 13 satır vardır. Kâğıdı kalındır. Yazısı tâlik, çift haşiyeli ve yıldızlıdır. Mukabele ve tashih görmemiştir. Var. 1^b - 8^a 'ya kadar kendi mukaddimesi ve var. 8^a - 9^b boş bırakılmış olup, var. 9^b 'den 22^a 'ya kadar altı kasideyi ihtiva eder. 22^b den 25^b 'ye kadar boş bırakılmış, 35^b 'den 32^b 'ye kadar ikinci mukaddime yazılıdır. Bu arada 30^b 'de bir minyatür bulunmaktadır. 52^b 'den 33^a 'ya kadar gazeller yer almıştır. 33^a 'da kitap biter. İstinsah tarihi yoktur, tahminen XVII. asırda istinsah edilmiştir.

Baş : . . .

بوساطت اخبار بساط بوستان اعلى ..

Gazeller baş : آى هر زمان بذكر نو سرگرم خامه عقد سجن ز سبحة حمد نو داندى

Sonu : نگشتم تا گرفتار قفس راقم ندانستم که از دام و قفس هرگز نباشد آشیان خالی

2. **British Museum, nr. 432.** Tarihsiz olup, tahminen XVII. yüzyılda yazılmıştır.

Başı :

ای رون از احاطه ادراک

3. **British Museum. nr. 1956.** Şairin *Dīwan*'ından seçilmiş bir nüshadır. XVIII. yüzyılda yazılmıştır.

² *Dīwan-i Şawkat*, s. 33

Şah Sulaymān'ın Horasan'a gelişi münâsebeti ile söylenmiş olan kasideden bir parça :

عمرها بود چین نظم پرا کنده من همه جا گرد ره قافله سهو و خطا
شکر کاخر ز مدد کاری طالع فکرم یافت چون من ز توای خسرو دین برگ و نوا
با رسیده است بعرضت ز کلامم سخنی زین شرف گشته سر حجر مرا گردون سا
قطره ام بایه بدریا دهد از شان و شکوه خرقم طعنه بگو هر زند از قدر و بها
یافت از لطف تو شیرازه تدوین امروز که چه شعراست مرا آینه غیب نما
ایکن از خلق خطا پوش تو دارم امید کز سر لطف یزید به هنر عیب مرا

Dīwān s. 18 (v. d.)

(اشاره بزلزله خراسان و تعمیر بقعه امام بوسيله شاه سلیمان در ۱۰۹۶)

ملك خراسان که داشت برکف خاکش زفیض جلوه حسن ازل در نظر پاک بین
بود ز معموریش جمله عمارات را بر سر هم خانه ها تا فلك هشتمین
شهرت آبادیش بسکه جهانگیر شد از ره عین الکمال شد به خرابی قرین
حکم قضا را اثر مایه جنبش گرفت یافت جو جرم فلك رسم زلزله زمین
رعشه چنان عام شد کز اثرش می فتاد هم ز جگرداغ عشق هم زنگین دان نگین
نقش خرابی گرفت روضه گردون اساس برگ خزان دیده شد گشسرخند برین
شکر که سلطان دین شاه سلیمان کزوسس باروی دولت قوی بانه مذهب متین
ساخت بناهای ملک باز چو کوه استوار کرد چو گردون بلند پایه حصن حصین
شد چو بفرمان شاه کار عمارت تمام رونق فردوس یافت روضه دین متین
شاهد تاریخ را خامه خبر میگرفت گاه ز فکر و خیال که ز شهور و سنین
راقم الهام فیض مرده رسان گشت و کفت « نوشد بار دگر کعبه اسلام و دین »

Rāqim'in gazellerinden nümûneler :

غم خانه جهان نه اگر جای ماتم است
 جز درد و داغ نیست در این باغ میوه
 ماتم سرا اگر نمود این جهان چرا
 تاثیر مرگ و زندگی جاودان خلق
 امروز در عزای شهیدان کربلا
 بر هر دیار شورش محشر مسلم است
 چندین هزار دجله بهر دیده ای کم است
 امروز تازه کاری هر ازخم مرهم است

(Diwān, s. 23)

سید وحشی را فضای دام جای راحتست
 توست مشکل کوه و آسان زجا برداشتن
 ذره عشق مجازی، را مدان که زافتاب
 صورت معشوق دارد در نظر هر جا که هست
 بی تأمل میتوان بخشید هفت اقلیم را
 کوه و بحر انیس راقم جای عشق و عاشقی

(Diwān, s. 137)

نماش کن چراغان فلك را در دل شها
 دو عالم ذوق خرسندی نمی بخشد دل مارا
 چه آسایش کنند از خواب راحت بی قرارانی
 زبانت آشنای حرف وحدت میتواند شد
 بو راقم عیش عمر جاودان داری ومیترسی
 که ناد صبح دامن میزند بر شمع کوکب ها
 چه عزت طفل باز بکوش را از سیر مکتب ها
 که دارند از دل پر آرزو در جیب عقرب ها
 سخن را میتوانی کرد اگر بیگانه لب ها
 که طول عمر کوتاهی کند در عرض مطلب ها

(Diwān, s. 36)

پیوند عیش از دل بی غم گسیستن است
 این قفل زنگ بسته کلیدش شکستن است

از خود سلاح جنگ بیفکن که مرد را نیغ دودم زهر دو جهان چشم سنان است
بر تویم گذشتی و از اضطراب دل چون نبض بی قرار تم کرم جستن است
بدشین که سکه زر کامل عیار دل بر خاک چون نشان قدم هس سنان است
زهار از ترقی دولت مباش امن بر خاستن ز تیغ برای نشستن است
راقم زخود ملوکه گرفتار عشق را آزاده کی ز کشمکش خویش رستن است

(*Diwan*, s. 86)